

УДК [352/354:321.02](6-15)
DOI 10.30970/vir.2020.48.0.11046

СПРИЙНЯТТЯ ПОЛЬСЬКИХ ВИСТУПІВ ЩОДО ВОЄННИХ РЕПАРАЦІЙ З БОКУ ФРН У ОНЛАЙН-МЕДІА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ (ЛИПЕНЬ 2017 Р. – СЕРПЕНЬ 2018 Р.)

Ярослав Дрозд

*Університет ім. Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві,
вул. Девайтіс, 5, м. Варшава, Республіка Польща, 01-815,
e-mail: kwestor@uksw.edu.pl*

Проаналізовано комплекс питань репараційних відшкодувань Польщі з боку Федеративної Республіки Німеччина за заподіяну шкоду у роки війни. Наведено аналіз онлайн-медіа Російської Федерації з проблематики репарацій та особливостей політичної оцінки питання та використання його в польському політичному дискурсі. Проілюстровано заангажованість російських ЗМІ в питанні польських репараційних домагань до ФРН та визначено мотивацію таких матеріалів.

Ключові слова: Польща; ФРН; репарації; Російська Федерація; політичний процес.

Питання польських претензій щодо відшкодування збитків (воєнних репарацій) з боку Федеративної Республіки Німеччина (ФРН) з'являється як комета на польському політичному небосхилі. Подальше посилення дискусій з цього питання, зазвичай, пов'язане з необхідністю формування деякими політичними колами дружніх для них поглядів, утвердження затятих прихильників у визначених переконаннях, а також, що найважливіше, досягнення значної суспільної підтримки у кризових ситуаціях або у контексті майбутніх виборчих кампаній. Питання репараційних платежів з боку Німеччини у польській літературі доволі обговорюване. Водночас наголосимо, що дві фундаментальні щодо цього питання публікації виглядали щоразу (2004 р. і 2019 р.)¹ як своєрідні експертні, раціональні відповіді на політичні, малоістотні, хоча такі, що спричиняють ширший публічний резонанс, кампанії,

---

¹ Двотомна публікація 2004 р.: Problem reparacji, odszkodowań i świadczeń w stosunkach polsko-niemieckich 1944–2004, Tom I Studia, Góralski W. (наук. ред.). Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2004; Problem reparacji, odszkodowań i świadczeń w stosunkach polsko-niemieckich 1944–2004, Tom II Dokumenty / Dębski S. i Góralski W. (наук. ред.). Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2004; публікація 2019 року: Barcz J., Kranz J. Reparacje od Niemiec po drugiej wojnie światowej w świetle prawa międzynarodowego. Aspekty prawa i praktyki, Warszawa : ELIPSA, 2019.

підвищуючи значення, актуальність і вагу питання відшкодувань з боку Німеччини.

Публічні виголошення заяв польських політиків на тему відшкодувань з боку Німеччини схилили автора до зацікавлення сприйняттям цих виступів у російських онлайн-медіа, потрактованих у статті як носій і засіб відображення російської суспільної думки. За своєю природою онлайн-медіа є привабливим і зручним предметом дослідження для іноземного науковця з огляду на легкість доступу й аналізу, хоча привабливішим предметом досліджень вважаємо аналіз повного спектра російських медіа. На жаль, таке дослідження вимагало б реалізації потужного наукового проекту, що спирається на відповідну солідну матеріальну базу і яким займається колектив науковців. Зважаючи на реальні можливості, ми обмежили час дослідження до одного року. Передумовою для встановлення нижньої межі періоду дослідження обрано виступ лідера партії «Право і справедливість» Ярослава Качинського на з'їзді партії 1 липня 2017 року¹.

Виконане дослідження російських медійних засобів має побіжний характер, адже, як зазначено² вище, нам не вдалося у рамках наданих можливостей надати повну, узагальнену оцінку наповнення ЗМІ. Однак дослідження усе ж охоплює перелік репрезентативних назв онлайн-медіа Російської Федерації, що відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік аналізованих провідних онлайн-медіа РФ

Назва медіа	Інтернет-ресурс
1	2
РИА Новости: главные новости часа	https://www.ria.ru
Комсомольская правда-Digital	https://www.kp.ru/online/news/2848590/
Lenta.Ru	https://www.Lenta.Ru
Известия	https://www.iz.ru
РБК – РосБизнесКонсалтинг- новости, курсы валют, погода	https://www.rbc.ru
Рамблер/медиа	https://www.rambler.ru
Газета.Ru: Главные новости и подробности текущих событий	https://www.gazeta.ru
МОСКОВСКИЙ КОМСОМОЛЕЦ	https://www.mk.ru
«Вести» Информационный канал	https://www.vesti.ru
РТ на русском	https://www.ru.rt.ru
ТАСС – Новости в России и мире	https://www.tass.ru
LIFE.ru	https://www.life.ru

¹ Виступ 1.07.2017 р. Є. Качинського, лідера партії «Право і справедливість», на конгресі ПiС у Пшисуше. <https://www.youtube.com/watch?v=PM4HUfArZdY> (доступ 28.02.2019), <https://www.kommersant.ru/doc/3396824> (29.08.2017)

Закінчення табл. 1

1	2
Hearst Shkulev Digital – НОВОСТИ (НГС)	https://www.hearst-shkulev-media.ru
Аргументы и Факты // Объясняем, что происходит	https://www.aif.ru
Российская Газета: издание Правительства РФ	https://www.rg.ru
СМИ2 – Новостной агрегатор и обменная сеть	https://smi2.ru/
«Коммерсантъ». Издательский дом	https://www.kommersant.ru
РЕН ТВ	https://www.ren.tv
НТВ.ru – Новости, видео, прямой эфир телеканала НТВ	https://www.ntv.ru
Lentainform.com	https://www.Lentainform.com
Федеральное агентство новостей	https://www.https://riafan.ru/
COSMOPOLITAN	https://www.cosmopoliten.ru
Эхо Москвы	http://echo.msk.ru/search/
URA.Ru – Российское информационное агентство	https://ura.news
Ведомости – ежедневная деловая газета	https://www.vedomosti.ru
«Актион-МЦФЭР» – издания для директоров	http://www.action-mcfr.ru/
1Mediainvest – федеральный медиахолдинг	http://1mediainvest.ru
ДНИ.РУ – интернет-газета	https://dni.ru
ВЗГЛЯД.РУ	https://vz.ru
Ридус	https://www.ridus.ru

Джерело: Дослідження автора.

У реалізованому проєкті ми дещо інтуїтивно припустили, що потенційно більше зацікавлення проблематикою польської дискусії, яка стосується воєнних репарацій з боку Німеччини, мало б бути у контексті Калінінградської області (КО). Особливий геополітичний статус цієї адміністративної одиниці РФ (ексклав) і факт її розташування на території колишньої Східної Пруссії, яка колись належала Третьому Рейху, змушував очікувати, що проблематика репарацій з боку Німеччини у польській дискусії викликатиме у Росії дещо більший медійний резонанс у поєднанні з Калінінградською областю. Доволі значний за протяжністю спільний кордон¹ цієї області з Польщею, підвищений

¹ Загальна протяжність сухопутного кордону Республіки Польщі – Калінінградської обл. (КО) Російської Федерації (РФ) становить 210 км, морського кордону – 22 км, а протяжність сухопутного кордону КО РФ – Литва становить 273 км.

взаємний інтерес прикордонного населення щодо подій у сусідів та порівняно інтенсивний рух між РФ і КО давав підставу припускати, що підняте у РФ питання репарацій з боку Німеччини знайде своє віддзеркалення у певному поєднанні з геополітичною ситуацією Калінінградської області.

Водночас основою опису предмета дослідження слугує рефлексія автора, пов'язана із констатацією несприйняття російського аспекту в усіх виступах, що відбулися у Польщі, і здійсненій (переважно вербально) діяльності, що стосується питання отримання ймовірних репарацій з боку Німеччини. Непорозуміння між деякими представниками польського парламенту і правлячою з 2015 року політичною партією, зважаючи на діючі правові норми і міжнародно-правове становище у сфері можливості отримання (майже неможливості отримання¹) воєнних репарацій (у Потсдамській формулі) Польщею від ФРН, може загнати у глухий кут. Лише тоді з'ясується, що періодичне форсування теми репарацій може підштовхнути авторів виступів до неочікуваної констатації, що проголошена публічно польська дорога до німецьких репарацій пролягає у певному сенсі крізь столиці усіх чотирьох великих держав, а також через Москву² як своєрідного посередника³ і, безперечно, через Берлін. Наведене твердження цілковито обґрунтоване у контексті прийнятого у Потсдамі регулювання проблеми репарацій, у якому питання отримання Росією німецьких відшкодувань надто пов'язане з російським становищем і підходом до цієї справи. Якби інтелектуальна експертна база⁴ польських політиків, які домагаються репарацій з боку Німеччини, працювала солідніше і думала прагматичніше, то питання щодо вимагання репарацій для Польщі не виключало б ролі Російської Федерації (як наступника Союзу Радянських Соціалістичних Республік). У рішеннях Потсдамської угоди, підтверджених конференцією «2+4» у Парижі⁵, однозначно наголошено на ролі кожної з чотирьох великих держав (як і наступника СРСР) у процесі встановлення «мирного врегулювання» для Німеччини.

На нашу думку, Російську Федерацію у ролі наступника Союзу Радянських Соціалістичних Республік, одного з чотирьох підписантів Потсдамської угоди

¹ Див. більше: Двотомна публікація 2004 р.: *Problem reparacji, odszkodowań i świadczeń w stosunkach polsko-niemieckich 1944–2004, Tom I Studia*, Góralski W. (наук. ред.). Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2004; *Problem reparacji, odszkodowań i świadczeń w stosunkach polsko-niemieckich 1944–2004, Tom II Dokumenty* / Dębski S. i Góralski W. (наук. ред.). Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2004.

² Див. більше: Barcz J., Kranz J. *Reparacje od Niemiec po drugiej wojnie światowej w świetle prawa międzynarodowego. Aspekty prawa i praktyki*. Warszawa : ELIPSA, 2019, S. 368–375, а також W. Czapliński, *Reparacje od Rosji, nie od Niemiec. Uchwała parlamentarna bblem roku*. Rzeczpospolita 15 września 2004. S. 5.

³ Czapliński W. *W sporze o prawo racje historyczne czy moralne nie mają znaczenia. Wszyscy tęsknimy za pewnym ładem moralnym. Także w polityce i w prawie muszą być stale wartości, na których budujemy ów ład*. Rzeczpospolita 28 września 2004. S. 3.

⁴ Зокрема, адвокат С. Гамбура, див., напр.: *Reparacje wojenne w stosunkach polsko-niemieckich*, http://biurosej.gov.pl/teksty_pdf_04/e-302.pdf (доступ 28.02.2019).

⁵ Barcz J. *Udział Polski w konferencji «2+4»*. Aspekty prawne i proceduralne. Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 1994.

від 1945 р., могло б зацікавити зінтенсифіковане після 2015 р. підняте деякими політичними силами РП питання належних для Польщі воєнних репарацій від Федеративної Республіки Німеччини. Згідно з рішеннями Потсдамської угоди¹, саме з радянської зони у Німеччині мали б сплатити репарації для Польщі. Розмір та принципи отримання польською стороною цих репарацій чітко обумовлені у Потсдамській угоді та в укладеній у серпні 1945 р. польсько-радянській угоді². У цьому контексті ймовірно збільшення російської уваги і відповідний інтерес медіа Російської Федерації до обговорень у Польщі, що стосуються проблеми репарацій, здавалися б природною реакцією. Зрештою це Радянський Союз в односторонньому порядку відмовився 23 серпня 1954 року від репарацій з боку Німеччини³, маючи на увазі дещо подібне рішення уряду ПНР. У ситуації, коли СРСР, як одна з чотирьох держав, що відповідають за Німеччину загалом, відмовився від своїх репарацій, Польща практично опинилась у безвихідній ситуації, адже не було вже механізму і можливості отримання зазначених у Потсдамському Трактаті репарацій Німеччини з призначеної СРСР частини, за рішенням цього ж трактату. Повстання 1949 р. на території радянської окупаційної зони Німецької Демократичної Республіки додатково обмежило і майже унеможливило отримання репарацій для ПНР з території НДР. Отже, зважаючи на ситуацію, за безперечного заохочення з боку Москви і Східного Берліна, уряд прем'єра Циранкевича відмовився від воєнних репарацій⁴. Рішення СРСР і польська «Заява»⁵ від 1953 року, по суті, закрили питання отримання репарацій з боку Німеччини. Отож не надто допоможуть розпочаті у Польщі намагання оскаржити правову ситуацію у цій сфері⁶.

Багаторічна дискусія у Польщі щодо того, чи уряд у Варшаві, що прийняв це рішення, був суверенним, є безглуздою. Якби ми ставили під сумнів його суверенність, то нам довелося б визнати недійсною угоду ПНР з урядом США про одноразову виплату відшкодування збитків громадянам Америки (у тому числі єврейського походження) через втрачене майно під час війни на території

¹ Див. більше Klafkowski A. Umowa poczdamska z dnia 2 VIII 1945 r. Warszawa : Wydawnictwo PAX, 1960 г.

² Угода між Тимчасовим урядом національної єдності і урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік у справі відшкодування збитків, нанесених німецькою окупацією від 16 серпня 1945 р.; *Problem reparacji, odszkodowań i świadczeń w stosunkach polsko-niemieckich 1944–2004, Tom II Dokumenty*, S. Dębski i W. Góralski (наук. ред.). Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2004, S. 41–44.

³ Укладаючи відповідну угоду з НДР (розуміємо як Німеччина!), див. Домовленості урядів СРСР і НДР, що стосуються репарацій і фінансово-економічних зобов'язань; *Problem reparacji, odszkodowań i świadczeń w stosunkach polsko-niemieckich 1944–2004, Tom II Dokumenty*, Dębski S. i Góralski W. (наук. ред.). Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2004, S. 267–268.

⁴ Див. Протокол № 4 із засідання Ради Міністрів 23 серпня 1953 р. разом із «Заявою Уряду Польської Народної Республіки»; *Problem reparacji, odszkodowań i świadczeń w stosunkach polsko-niemieckich 1944–2004, Tom II Dokumenty*, Dębski S. i Góralski W. (наук. ред.). Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2004, S. 269–271.

⁵ Там само.

⁶ <https://www.wprost.pl/kraj/10078373/To-przelom-w-sprawie-reparacji-Posel-PiS-ujawnia-dokument-ONZ-z-1969-roku.html>.

Польщі¹, як і всі інші підписані Варшавою протягом 1944–1989 рр. угоди і міжнародні домовленості.

З огляду на вищезгадані коротко викладені умови, ми проаналізували матеріал, опублікований зазначеними інтернет-порталами.

Безперечно, тема польських репарацій від Німеччини була маргінальною для російських ЗМІ. З метою порівняння значимості теми «Польща–репарації–Німеччина» нижче подаємо частоту висвітлення основної теми порівняно з іншими темами, що стосуються Польщі, на прикладі інформаційної служби закордонного агентства РІА Новості.

Таблиця 2

Приклади кількості публікацій на теми, пов'язані з РП, на веб-сайті агентства РІА Новості

Тема	Кількість публікацій за досліджуваний період
Польські репарації від Німеччини	27
Nord Stream	1 272
Санкції США	7 156
Прибалтійські країни (Прибалтика)	525
Транзит газу через Польщу	69

Незначна кількість публікацій, присвячених аналізованій темі, дає підставу припустити, що ця тема не надто цікава для російської аудиторії, а пасивну позицію ЗМІ пояснюємо незначною увагою щодо заяв керівників Польської держави про необхідність перегляду наслідків Другої світової війни та, відповідно, отримання репарацій Польщі від Німеччини. У російських електронних ЗМІ панував чіткий критично-негативний наратив щодо польських заяв з вимогою державних репарацій від ФРН. У них наголошували, що заяви про репарації, серед іншого: мотивовані концепціями зміни міжнародної ролі РП, зокрема:

– зусиллями щодо формування нового блоку так званих країн «Міжмор'я»², однаково ворожих як щодо Росії, так і країн Старої Європи. Звідси, нереалістичні зусилля, яких докладає малозначуща східноєвропейська держава (РП), спрямовані на європейського гегемона – Німеччину³;

¹ Див. текст угоди на <https://www.salon24.pl/u/provincjusz/232183,michalkiewicz-wyszperal-umowe-z-1960-r-miedzy-prl-a-usa> (доступ 28.02.2019).

² У російському журналістському наративі термін «Міжмор'я» замінний з поняттям «Тримор'я».

³ <https://vz.ru/opinions/2017/8/25/884310.html> (25.08.2017).

- зусилля щодо отримання спеціального статусу Польщі в ЄС та НАТО¹;
- пошук будь-яких контрзаходів з метою отримання впливу на позицію Німеччини у контексті можливих санкцій проти Польщі в рамках ЄС²;
- використання правлячою партією ПіС історичної пам'яті для своїх цілей, покладаючись на допомогу з-за океану та різницю поглядів між європейцями і вважаючи, що такі дії сприятимуть зростанню ролі Польщі у світовій політиці³;
- пошук інструментів для зупинки впровадження Nord Stream–2 шляхом послаблення участі ФРН у цьому проєкті⁴;
- політичне блефування у контексті спроб ЄС притягти Варшаву до відповідальності за обмеження незалежності польських судів⁵. Відстежено також посилення на внутрішні політичні мотиви, зокрема:
  - особисті антинімецькі погляди Я. Качинського, який керує партією «Право і справедливість»⁶.

Доволі зацікавленими у питанні публічного обговорення проблеми репарацій російські медіа визнали: голову ПіС Я. Качинського, міністра оборони А. Мацеревича, прем'єр-міністра Б. Шидло, міністра закордонних справ В. Ващиковського, міністра закордонних справ Я. Чапутовича і заступника Сейму А. Муларчика. Зазначимо, що з німецького боку, на відміну від виступів провідних польських політиків, питання обговорювали лише німецькі чиновники: речник федерального уряду С. Р. Зейбер та його заступник У. Деммер. Німецькі представники однозначно заявляли, що ФРН вважає питання репарацій для Польщі вичерпаним, а уряд РП щодо нього офіційного запиту⁷ до Берліна не надсилав.

Виступ голови ПіС 1 липня 2017 р. на партійному з'їзді в Росії визнали певним сигналом про відкриття польської кампанії дебатів щодо репарації. Заяви міністра оборони А. Мацеревича часто цитували, зокрема:

- «Це неправда, що Польська держава відмовилася від належних нам репарацій від Німеччини. Це радянська колонія під назвою Польська Народна Республіка частково відмовилася від репарацій, пов'язаних з територією маріонеткової радянської держави НДР»⁸;
- і висловлювання щодо відповідальності СРСР за Голокост у зв'язку з укладенням пакту Молотова-Ріббентропа⁹ з нацистською Німеччиною.

Також увагу приділили промові прем'єр-міністра РП 24 серпня 2017 року, в якій Б. Шидло заявила, що Польща має право на відшкодування збитків з боку

¹ <https://news.rambler.ru/politics/37738294> (25.08.2017).

² <https://news.rambler.ru/politics/37740605> (25.08.2017).

³ <https://riafan.ru/934466> (25.08.2017).

⁴ <https://vz.world/2017/8/2/881218.html> (02.08.2017).

⁵ <https://www.kommersant.ru/doc/3396824> (29.08.2017).

⁶ <https://ru.rt.com/950p> (04.09.2017).

⁷ <https://iz.ru/627476/2017-08-02/vopros-reparacii-polshe-zakryt-dlia-pravitelstva-germanii> (02.08.2017), <https://vz.ru/news/2017/9/8/886293.html> (08.09.2017).

⁸ <https://tass.ru/mezhdunarodnayanapanorama/4455563> (01.08.2017); <https://vz.world/2017/8/2/881218.html> (02.08.2017), <https://p.dw.com/p/2heEc> (03.08.2017).

⁹ <https://vz.ru/news/2017/9.19.887696.html> (19.09.2017).

Німеччини¹. У контексті її заяв зазначили, що 2004 року, коли Л. Качинський був мером Варшави, створена ним комісія розрахувала втрати польської столиці під час Другої світової війни у розмірі 45 млрд доларів США².

У деяких матеріалах вважали небезпечним, що Берлін, відкидаючи польські заяви, вказуватиме на факт отримання Польщею територіальних надбань і вигнання з цієї землі етнічних німців. Дії польських політиків назвали так: «Польща грає в дуже небезпечну гру з Німеччиною»³.

У контексті Польщі російські автори також посилалися на приклад Греції, котра 2016 року підняла проблему належних їй репарацій від Німеччини, проте не досягла жодних результатів⁴.

З'явилися матеріали, хоча і нечисленні, що вказували на можливу роль Росії в процесі вимагання репарацій від Німеччини. У широкому контексті польських претензій до Німеччини російський аналітик В. Кіреєв заявив, що, спираючись на польський приклад, Росії, можливо, належить компенсація від Польщі за окупацію давньоруської Київської держави і за відділення від Росії (під час німецької окупації) російської території після революції 1917 року⁵.

Значну увагу присвятили виступам посла А. Муларчика, в тому числі його повідомленням про розрахунки Бюро аналізу Сейму щодо суми польських репараційних позовів⁶. ЗМІ уважно стежили за поданими польським послом розмірами репарацій на користь Польщі. Згодом оголосили, що запропонована ним сума сягає 850 млрд дол. США⁷, а через кілька тижнів озвучили вже про 543 млрд дол. США⁸.

Також зазначили, що міністр закордонних справ В. Вашиковський наголошував, що СРСР разом з Німеччиною спричинили Другу світову війну⁹ і що Польщі належить також компенсація від Росії¹⁰, в той час як міністр Я. Чапутович заявив у Берліні, що польсько-німецькі переговори щодо репарацій необхідно провадити на рівні експертів¹¹.

Зазначали, що послы С. Пента і М. Госевська подали позови щодо військових репарацій, в тому числі проти Росії, домагаючись виплати трильйонів злотих за «всі злочини», скоєні СРСР проти Польщі¹².

ЗМІ також звернули увагу на заяву посла Польщі Я. Пекло в Києві, який стверджував, що Польща і Україна не отримали належних компенсацій від

¹ <https://www.tvc.ru/news/show/id/122822> (30.08.2017), <https://ria.ru/radiobrief/20170825/1501064896.html?injs=1> (25.08.2017).

² <https://p.dw.com/p/2hieF> (25.08.2017)

³ <https://vz.ru/world/2017/8/2/881218> (02.08.2017).

⁴ <https://vz.ru/news/2017/8/2/881191.html> (02.08.2017).

⁵ <https://vz.ru/opinions/2017/8/25/884310.html> (25.08.2017).

⁶ <https://p.dw.com/p/2heEc> (03.08.2017).

⁷ <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/5005345> (03.03.2018)

⁸ <https://www.rbc.ru/politics/23/03/2018/5ab45bce9a7947ac5037fd4b> (23.03.2018)

⁹ <https://vz.ru/opinions/2017/8/25/884310.html> (25.08.2017).

¹⁰ <https://vz.ru/news/2017/9/4/885572.html> (04.09.2017)

¹¹ <https://www.radiopolsha.pl/6/136/Artykul/344985> (18.01.2018)

¹² <https://topwar.ru/123095-v-polshe/trebuyut-ot-rf-reparaciy-v-trilliony-zolotyh.html> (22.08.2017)

Німеччини, оскільки всі репарації забрав СРСР (тобто Росія)¹. Варто зазначити, що питання поділу всередині СРСР отримуваних від Німеччини репарацій протягом 8-ми післявоєнних років (зокрема, загальна сума і процентна частка України, як і інших радянських республік) у координованому Москвою розподілі компенсації – доволі цікава дослідницька проблема.

Загалом можна констатувати: незважаючи на перелічені вище публікації і появу теми компенсації Польщі від Німеччини, реальний інтерес російських електронних ЗМІ до цих питань був незначним. На нашу думку, низький рівень уваги російських ЗМІ щодо питання німецьких компенсацій для РП можна пояснити такими причинами:

– Російські ЗМІ не зацікавлені у проведенні обговорень і досліджень, щоб уникнути нового прочитання перебігу і наслідків Другої світової війни. Це могло б порушити поширений і міцно вкорінений міф про Велику Вітчизняну війну в Росії, який формує російське суспільство.

– Польські заяви щодо репарації не оцінюють як реальні, хоча вони можуть істотно порушити або завдати шкоди міжнародним і матеріальним інтересам Російської Федерації та її громадян.

– Дії Польщі щодо репарацій від Німеччини розцінюють як прояви внутрішньополітичної діяльності і локальних суперечностей, які не вступають у протиріччя з цілями політики Росії і навіть приносять Москві певні вигоди.

– Демонстративний і дещо емоційний характер виступів польських політиків розглядають радше як бажання викликати внутрішньополітичний резонанс із трохи хвилюючим присмаком для громадськості, ніж як дії, спрямовані на отримання реальних політичних результатів на міжнародному рівні.

Водночас наголосимо, що майже всі проаналізовані публікації мають дуже схожий спосіб оцінки політичних заяв польських політиків щодо постулатів отримання репарацій від Німеччини у зв'язку з Другою світовою війною. Отож припускаємо, що появу відмінних оцінок в інших, не проаналізованих російських ЗМІ, можна оцінити як відносно малоюмовірно.

Найімовірніше, що російські автори посилалися на подібні постулати, зроблені Грецією щодо Німеччини, використовуючи цю тему, щоб довести неефективність польських претензій.

Беручи до уваги, що польські політики виокремлюють також постулати належних Польщі репарацій від Росії, розгорнутого аналізу цієї теми не здійснено. Загалом зазначаючи, що у Польщі мало шансів отримати репарації від Німеччини, у російських ЗМІ побічно висловлювали припущення щодо аналогічного результату можливих претензій з боку Росії. На жаль, сформульована у вступі дослідна теза щодо можливості особливого зв'язку теми польських репарацій з темами, що стосуються Калінінградської області, не підтвердилась. Такої схожості не виявлено у жодній з проаналізованих публікацій електронних ЗМІ. Отож можемо констатувати, що проблематика польських компенсацій від ФРН у розглянутий період не стала медіа-подією на

¹ <https://vz.ru/news/2019/12/11/899067.html> (11.12.2017)

російських електронних новинних порталах. Її важливість можна оцінити як незначну, хоча кількісний вимір опрацьованих матеріалів оцінюємо в межах 0,2 % від проаналізованих публікацій щодо Польщі. Загальний тон коментарів вважаємо доволі спокійним і предметним, хоча й не позбавленим іронічної строгості і критики польської зовнішньої політики.

У багатьох випадках матеріали щодо питання польських репарацій були відправною точкою і контекстом для дещо ширшого аналізу й оцінки механізмів польської політики щодо ЄС і США, а також польської історичної політики. Імовірно, що думки ЗМІ про репарації, представлені у розглянутий період, відображають стан знань і підхід російської влади. ЗМІ доводили до широкої громадськості погляди і поточну позицію державної адміністрації РФ. Зважаючи на російські механізми творення форми і змісту заяв ЗМІ про міжнародні відносини РФ, можна припустити, що питання отримання польських репарацій від Німеччини і меншою мірою від Росії не набуло значного інтересу з боку влади у Москві. Однак проблему вважаємо актуальною, отож вона залишиться предметом нашого подальшого дослідження.

Стаття надійшла до редколегії 30.08.2019

Прийнята до друку 10.09.2019

**PERCEPTION OF POLISH SPEECHES REGARDING MILITARY REPAIRS
BY GERMANY IN ONLINE MEDIA OF THE RUSSIAN FEDERATION
(JULY 2017 – AUGUST 2018)**

Yaroslav Drozd

*Cardinal Wyszyński University in Warsaw,
5, Dewatis Str., Warsaw, Poland, 01-815,
e-mail: kwestor@uksw.edu.pl*

The complex of issues of reparation compensation to Poland by the Federal Republic of Germany for the damage caused during the war is analyzed. The analysis of the online media of the Russian Federation on the issue of reparations and features of the political assessment of the issue, and its use in the Polish political discourse is given. The involvement of the Russian media in the issue of Polish reparations claims to the FED is illustrated and the motivation of such materials is determined.

Key words: Poland; Germany; reparations; Russian Federation; political process.